

Anställningsformer år 2020

Fast och tidsbegränsat anställda
efter klass och kön år 1990–2020

Författare: Mats Larsson, enheten för avtalsfrågor

Innehåll

Sammanfattning	2
1 Inledning	4
2 Anställningsformer år 2020	5
Kvinnor och män	6
Ålder	7
Sektor	11
LO-förbunden	16
Facklig tillhörighet	17
Arbetsplatsens storlek	20
Region	21
3 Tidsbegränsat anställda	22
4 Utvecklingen år 1990-2020	25
Tidsbegränsade anställningsformer 1990-2020	27
LO-förbunden 1990-2020	29
5 Bemanningföretag	30
Bilaga 1. Metod, begrepp och dataunderlag	31

Rapporten har utarbetats av LOs Enhet för avtalsfrågor

För ytterligare information kontakta
Mats Larsson, telefon 08-796 2811

Sammanfattning

Första kvartalet år 2020 var 4,4 miljoner personer anställda i Sverige. Av dessa hade 637 000 personer, 14 procent, någon form av tidsbegränsad anställning.

Tidsbegränsad anställning var mer vanligt bland arbetare än bland tjänstemän då 21 procent av arbetarna och 11 procent av tjänstemännen var tidsbegränsat anställda. I antal motsvarade detta 335 500 arbetare och 281 100 tjänstemän.

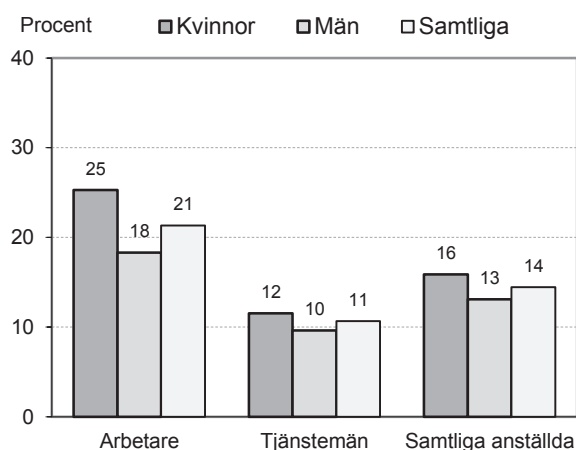
Tidsbegränsad anställning var även mer vanligt bland kvinnor än bland män. Bland samtliga anställda var 16 procent av kvinnorna och 13 procent av männen tidsbegränsat anställda. Skillnaden mellan kvinnor och män var dock ännu större bland arbetare då 25 procent av kvinnorna och 18 procent av männen var tidsbegränsat anställda bland arbetare. Bland tjänstemän var 12 procent av kvinnorna och 10 procent av männen tidsbegränsat anställda.

Det var främst unga vuxna som var tidsbegränsat anställda. Av samtliga anställda i åldern 16-24 år var drygt hälften, 51 procent, tidsbegränsat anställd. I högre åldrar var andelen tidsbegränsat anställda mindre. Minst var den bland 45-64 åringar, sex procent.

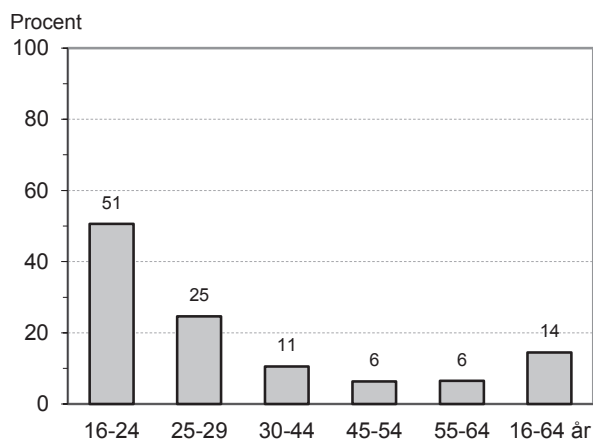
Även mellan olika sektorer var skillnaden i anställningsform stor. Bland arbetare var tidsbegränsad anställning vanligast i sektorerna Kultur, nöje och fritid, Restaurang, Hotell samt Uthyrning och fastighetservice där mellan 36-51 procent av arbetarna var tidsbegränsat anställda.

Lägst andel tidsbegränsat anställda arbetare var det inom sektorerna Byggverksamhet och Tillverkningsindustri, nio respektive elva procent.

Tidsbegränsat anställda efter klass och kön år 2020

Tidsbegränsat anställda efter ålder
Samtliga anställda år 2020

Sedan början av 1990-talet har antalet tidsbegränsat anställda ökat från 378 000 till 637 000 år 1990-2020. En ökning med 259 000 tidsbegränsat anställda.

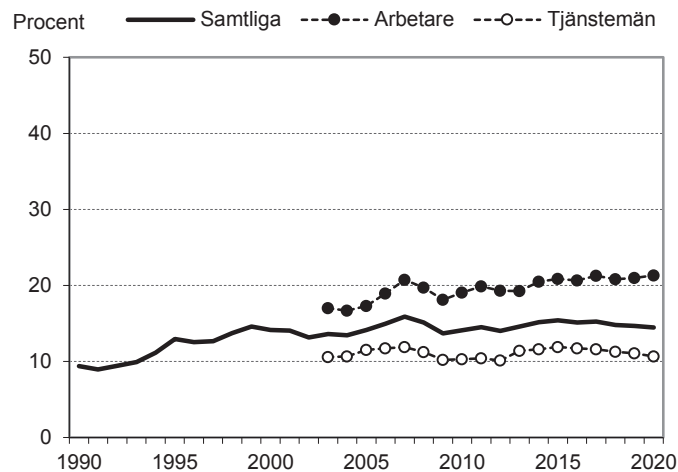
Räknat i procent motsvaras detta av att andelen tidsbegränsat anställda har ökat från nio procent år 1990 till 14 procent år 2020. Såväl antal som andelen tidsbegränsade anställningar har alltså ökat påtagligt år 1990-2020.

Större delen av denna ökning skedde dock främst på 1990-talet då andelen tidsbegränsat anställda ökade från nio till 15 procent år 1990-1999. Därefter, år 2000-2020, har andelen mestadels legat relativt stabilt runt 14-15 procent tidsbegränsat anställda och antalet tidsbegränsat anställda har ökat i ungefär samma takt som samtliga anställda har ökat.

Utvecklingen har dock gått åt olika håll för arbetare och tjänstemän. För arbetare har andelen tidsbegränsat anställd ökat sakta men säkert och de senaste sju åren har andelen tidsbegränsat anställda arbetare etablerat sig strax över 20 procent. För tjänstemän har andelen tidsbegränsat anställda däremot minskat ner mot 10 procent de senaste åren.

Tidsbegränsat anställda efter klass år 1990-2020

Procent av samtliga anställda

1

Inledning

Rapportens syfte är att beskriva vilka anställningsformer som gäller för olika grupper av anställda på den svenska arbetsmarknaden år 1990-2020.

Anställningsformerna kan delas in i två huvudgrupper:

- tillsvidareanställning, även kallad fast anställning
- tidsbegränsad anställning

Dessa två regleras i lagen om anställningsskydd (LAS) eller i kollektivavtal mellan fack och arbetsgivare.

Tillsvidare/fast anställning benämns i rapporten som fast anställning. En fast anställning upphör inte automatiskt vid någon viss tidpunkt utan måste sägas upp av antingen den anställde eller arbetsgivaren.

Tidsbegränsade anställningar förekommer i flera olika former. Gemensamt för dessa är att de är avtalade att gälla till en viss tidpunkt. Följande tidsbegränsade anställningar är tillåtna enligt LAS från och med 1 juli 2007:

- allmän visstidsanställning
- vikariat
- säsongsanställning
- provanställning
- pensionär som fyllt 67 år

Utöver dessa förekommer några former av tidsbegränsade anställningar som regleras i kollektivavtal. Det gäller bland annat behovsanställning och anställning per timma. I bilaga 1 beskrivs de olika anställningsformerna mer i detalj.

Rapporten bygger på data från Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU). Mätperioden är 1a kvartalet respektive år och undersökningspopulationen gäller anställda i åldern 16-64 år (se bilaga 1 för mer utförlig beskrivning av metod och dataunderlag).

2

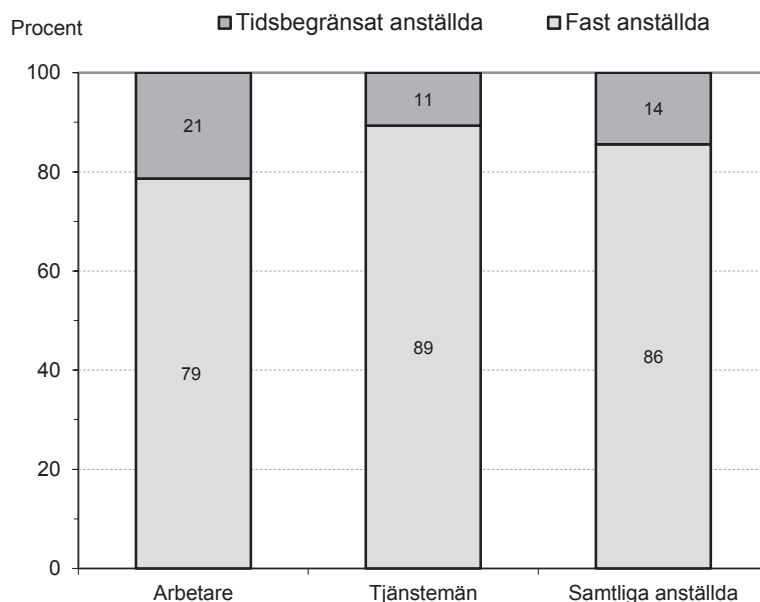
Anställningsformer år 2020

År 2020 var 4,4 miljoner personer anställda på den svenska arbetsmarknaden. Av dessa var knappt 3,8 miljoner fast anställda medan 637 000 personer hade någon form av tidsbegränsad anställning. I procent motsvarar detta 86 procent fast anställda och 14 procent tidsbegränsat anställda.

Andelen tidsbegränsat anställda varierar dock mellan olika grupper av anställda och i följande avsnitt framgår bland annat att skillnaden var stor mellan arbetare och tjänstemän och mellan kvinnor och män. Skillnaden var även stor mellan olika åldrar, sektorer och regionen liksom mellan fackligt anslutna och ej fackligt anslutna.

Bland arbetare var 21 procent tidsbegränsat anställda jämfört med 11 procent av tjänstemännen. I antal motsvarade detta 335 500 arbetare och 281 100 tjänstemän (se diagram 2.1 och tabell 2.1).

Diagram 2.1 Anställningsform år 2020

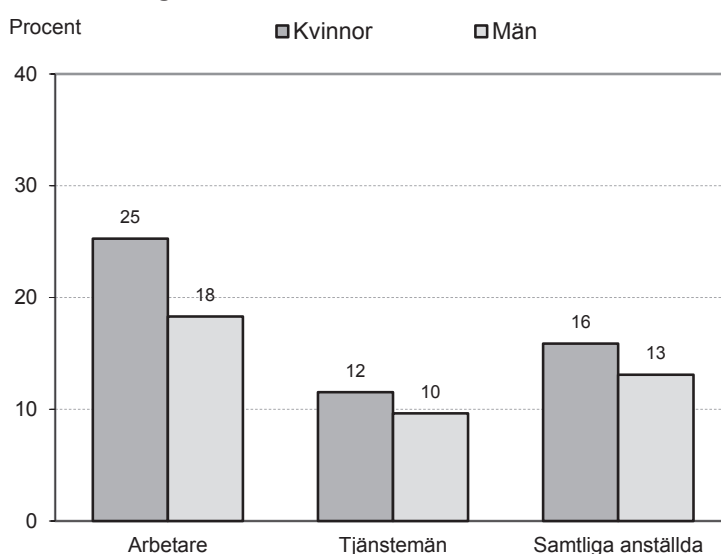

Kvinnor och män

Kvinnor var i högre grad tidsbegränsat anställda än män. Av samtliga anställda kvinnor var 16 procent tidsbegränsat anställda jämfört med 13 procent av männen. Skillnaden var dock större bland arbetare då 25 procent av kvinnorna och 18 procent av männen var tidsbegränsat anställda bland arbetarna.

Bland tjänstemän var skillnaden mindre då 12 procent av kvinnorna och 10 procent av männen var tidsbegränsat anställda (se diagram 2.2 och tabell 2.1).

Diagram 2.2 Tidsbegränsat anställda efter klass och kön år 2020

Tabell 2.1 Anställningsform efter klass och kön år 2020

	Fast anställda		Tidsbegränsat anställda		Samtliga anställda	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Arbetare						
Kvinnor	508 400	75	172 000	25	680 500	100
Män	729 800	82	163 500	18	893 300	100
Samtliga	1 238 200	79	335 500	21	1 573 700	100
Tjänstemän						
Kvinnor	1 256 100	88	163 700	12	1 419 800	100
Män	1 100 500	90	117 500	10	1 218 100	100
Samtliga	2 356 800	89	281 100	11	2 637 900	100
Samtliga anställda *						
Kvinnor	1 830 400	84	345 300	16	2 175 700	100
Män	1 937 900	87	291 800	13	2 229 600	100
Samtliga	3 768 300	86	637 000	14	4 405 300	100

* Samtliga inkluderar även 188 000 anställda utan yrkes- och SEI-kod.

Ålder

En uppdelning av de anställda efter ålder visar att det framförallt var unga vuxna som var tidsbegränsat anställda.

Högst andel tidsbegränsat anställda var det i åldersgruppen 16-24 år. Av dessa var drygt hälften, 51 procent, tidsbegränsat anställd.

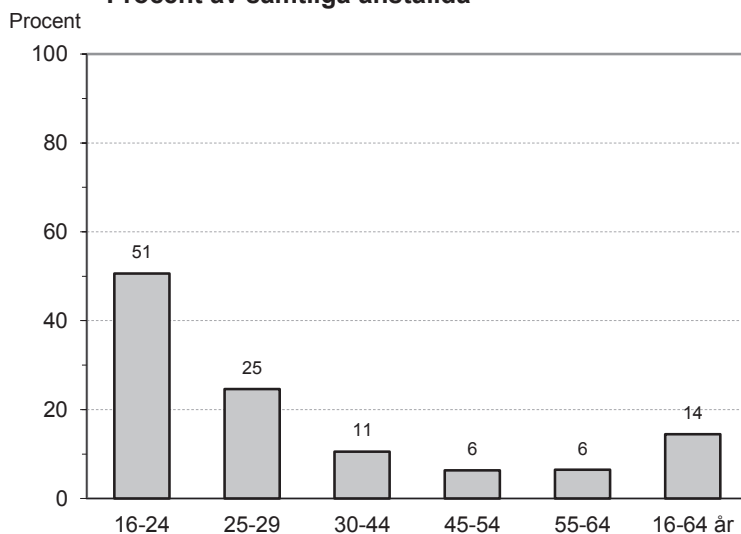
I högre åldrar minskade andelen tidsbegränsat anställda och i åldersgruppen 25-29 år var 25 procent tidsbegränsat anställda, det vill säga en halvering jämfört med 16-24 åringarna. Uppåt i åldrarna minskade andelen tidsbegränsat anställda ytterligare och bland 30-44 åringarna var 11 procent tidsbegränsat anställda och bland 45-64 åringar sex procent (se diagram 2.3 och tabell 2.2).

Arbetare och tjänstemän efter ålder

Andel tidsbegränsat anställda var ungefär lika stor bland både arbetare och tjänstemän i de lägre åldersgrupperna. I de högre åldrarna var däremot andelen tidsbegränsat anställda klart högre bland arbetare än bland tjänstemän.

I de två yngsta åldersgrupperna, 16-24 år och 25-29 år, var andelen tidsbegränsat anställda nästan exakt lika hög bland arbetare och tjänstemän, det vill säga cirka 50 procent bland 16-24-åringar och cirka 25 procent bland 25-29-åringar. I åldersgrupperna däröver var andelen tidsbegränsat anställda dock högre bland arbetare än bland tjänstemän. Skillnaden var störst bland 30-44-åringar där 18 procent av arbetarna och sju procent av tjänstemännen var tidsbegränsat anställda (se diagram 2.4).

Diagram 2.3 Tidsbegränsat anställda efter ålder år 2020.
Procent av samtliga anställda

Räknat i *antal* tidsbegränsat anställda så var det däremot främst i de yngsta åldersgrupperna som det var stor skillnad mellan antalet arbetare och tjänstemän. Störst skillnad var det bland 16-24-åringarna där antalet arbetare var klart fler än antalet tjänstemän. Av de totalt 218 000 16-24-åringar som var tidsbegränsat anställd var 140 000 arbetare medan 74 000 var tjänstemän.

I åldersgruppen 25-29 år var det däremot fler tidsbegränsat anställda tjänstemän än arbetarna. Av totalt 133 000 tidsbegränsat anställda 25-29-åringar var 80 000 tjänstemän och 49 000 arbetare. I de högre åldersgrupperna var skillnaden relativt liten i antalet tidsbegränsat anställda arbetare och tjänstemän (se diagram 2.5 och tabell 2.2).

Diagram 2.4 Tidsbegränsat anställda efter klass och ålder år 2020. Procent

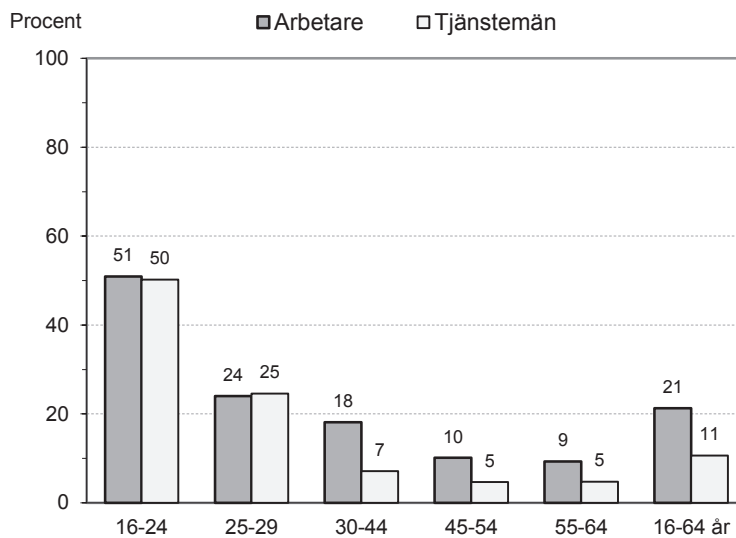
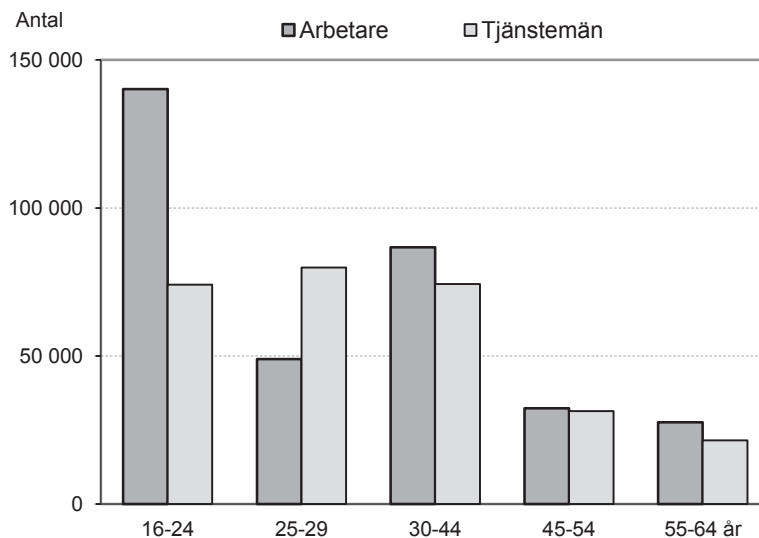

Diagram 2.5 Tidsbegränsat anställda efter klass och ålder år 2020. Antal

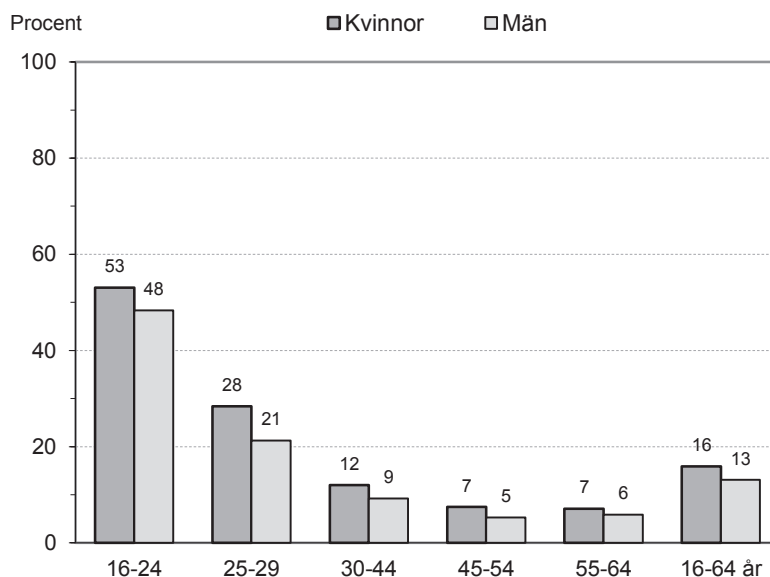
Kvinnor och män efter ålder

Andelen tidsbegränsat anställda var högre bland kvinnor än bland män i alla åldersgrupper. Störst skillnad mellan kvinnor och män var det i de två lägsta åldersgrupperna, 16-24 och 25-29 år, där andelen tidsbegränsat anställda kvinnor var fem respektive sju procentenheter högre än bland män.

Uppåt i åldrarna minskade såväl andelen tidsbegränsat anställda som skillnaden mellan kvinnor och män. Andelen tidsbegränsat anställda var dock högre för kvinnor än för män i alla åldersgrupper.

Skillnaden i andel tidsbegränsat anställda efter kön och ålder var ungefär densamma bland både arbetare och tjänstemän som bland samtliga anställda (se diagram 2.6 och tabell 2.2)

Diagram 2.6 Tidsbegränsat anställda efter kön och ålder år 2020. Procent

Tabell 2.2 Anställda efter anställningsform, klass, kön och ålder år 2020

Klass och ålder	Anställda *	Tidsbegränsat anställda					
		Samtliga Antal	Samtliga Antal	Procent	Kvinnor Antal	Procent	Män Antal
Arbetare							
16-24 år	275 300	140 100	51	67 000	52	73 100	49
25-29 år	203 400	48 900	24	24 400	32	24 500	19
30-44 år	478 100	86 700	18	49 100	25	37 600	13
45-54 år	319 200	32 300	10	17 800	12	14 500	8
55-64 år	297 600	27 600	9	13 800	10	13 800	8
16-64 år	1 573 700	335 500	21	172 000	25	163 500	18
Tjänstemän							
16-24 år	147 500	74 100	50	43 900	55	30 200	44
25-29 år	324 900	79 900	25	45 900	27	34 100	22
30-44 år	1 043 800	74 300	7	39 400	7	34 900	7
45-54 år	669 800	31 400	5	20 600	6	10 900	4
55-64 år	451 900	21 500	5	14 100	5	7 400	4
16-64 år	2 637 900	281 100	11	163 700	12	117 500	10
Samtliga anställda							
16-24 år	430 000	217 700	51	111 900	53	105 900	48
25-29 år	540 700	133 200	25	72 500	28	60 700	21
30-44 år	1 585 500	167 500	11	92 200	12	75 400	9
45-54 år	1 052 700	67 000	6	40 000	7	27 000	5
55-64 år	796 400	51 600	6	28 800	7	22 900	6
16-64r	4 405 300	637 000	14	345 300	16	291 800	13

* Anställda = Fast och tidsbegränsat anställda

Sektor

Andelen tidsbegränsat anställda varierade kraftigt mellan olika sektorer - framförallt bland arbetare. I två sektorer var nästan varannan arbetare tidsbegränsat anställd. Det var i sektorerna Kultur, nöje och fritid samt Restaurang där 51 respektive 45 procent av arbetarna var tidsbegränsat anställda år 2020.

Närmast efter de två sektorerna i topp kom tre sektorer där cirka en tredjedel av arbetarna var tidsbegränsat anställda. Det var sektorerna Hotell, Uthyrning och fastighetsservice (lokalvård mm) samt Utbildning där mellan 32 och 36 procent av arbetarna var tidsbegränsat anställda (se diagram 2.7).

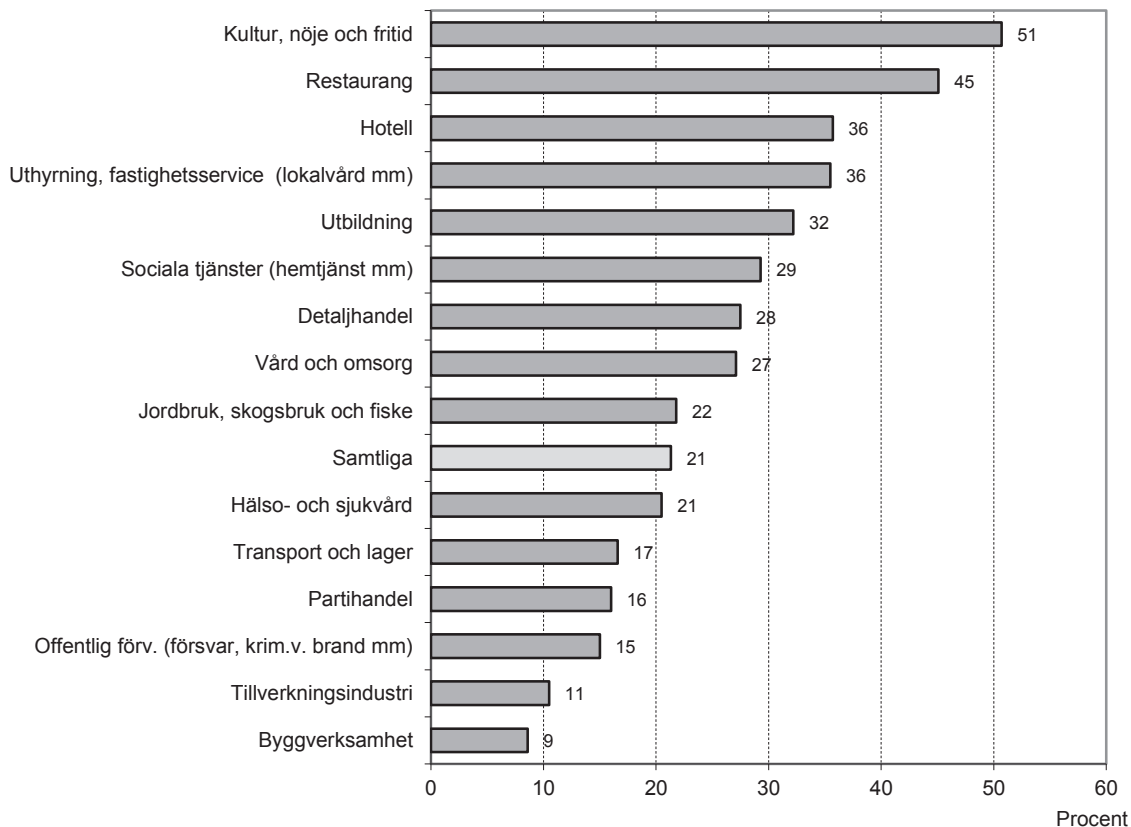
R Kultur, nöje och fritid

Denna sektor omfattar bland annat nöjes- och djurparker, sportanläggningar och golfbanor där det främst var *arbetare* som var tidsbegränsat anställda.

Sektorn omfattar dock även teatrar, konserthus o.likn. där det främst var *tjänstemän* (skådespelare och artister) som var tidsbegränsat anställda.

Lägst andel tidsbegränsat anställda arbetare var det inom sektorerna Tillverkningsindustri och Byggverksamhet, 11 respektive nio procent.

Diagram 2.7 Tidsbegränsat anställda efter sektor år 2020. Procent Arbetare

Även bland tjänstemän var andelen tidsbegränsat anställda högst i sektorn Kultur, nöje och fritid, 30 procent. En stor del av dessa var troligen skådespelare och artister vilka här klassas som tjänstemän.

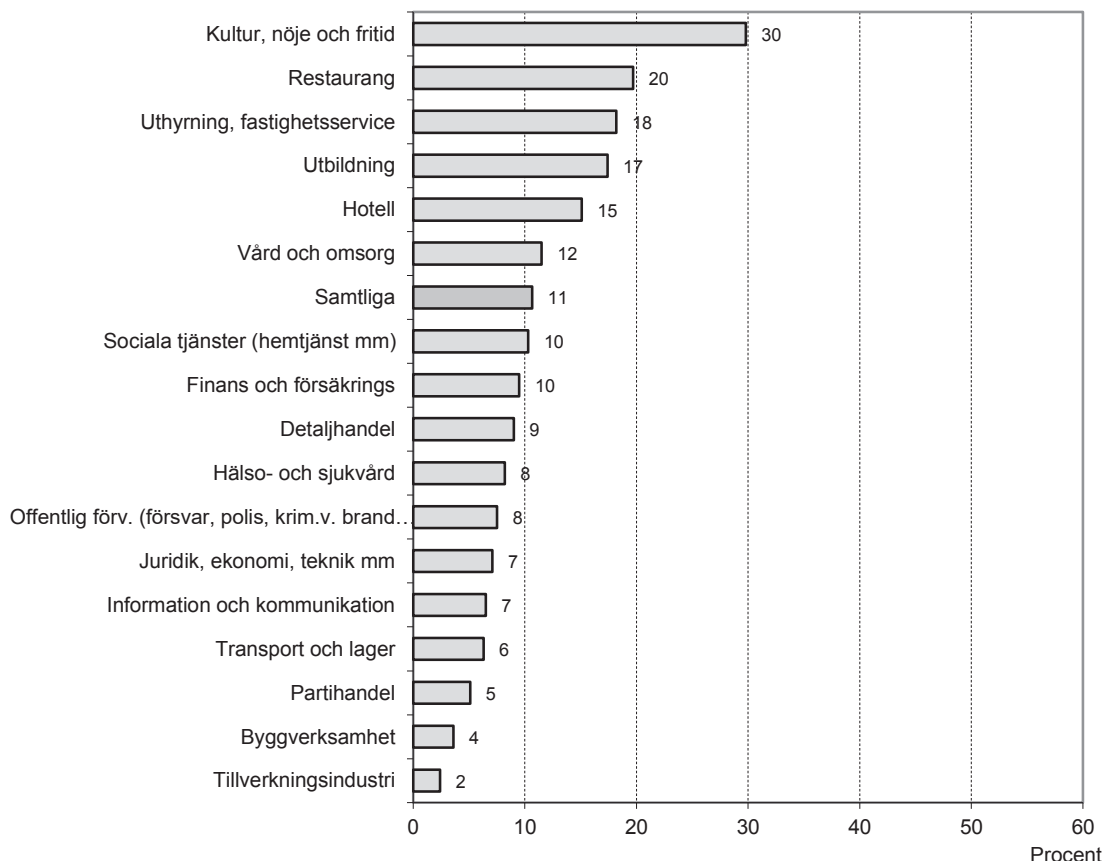
Närmast efter kom sektorn Restaurang med 20 procent, Uthyrning och fastighetsservice med 18 procent samt sektorn Utbildning med 17 procent tidsbegränsat anställda tjänstemän.

N Uthyrning, fastighetsservice (lokalvård mm)

Denna sektor omfattar bland annat callcenter, reseverksamhet och turistservice där det främst var *tjänstemän* som var tidsbegränsat anställda. Sektorn omfattar dock även lokalvård, bevakning samt skötsel av parker och grönytor där det främst var *arbetare* som var tidsbegränsat anställda.

Lägst andel tidsbegränsat anställda tjänstemän var det i sektorerna Tillverkningsindustri, Byggverksamhet och Partihandel där 2-5 procent av tjänstemännen var tidsbegränsat anställda år 2020 (se diagram 2.8 och tabell 2.3).

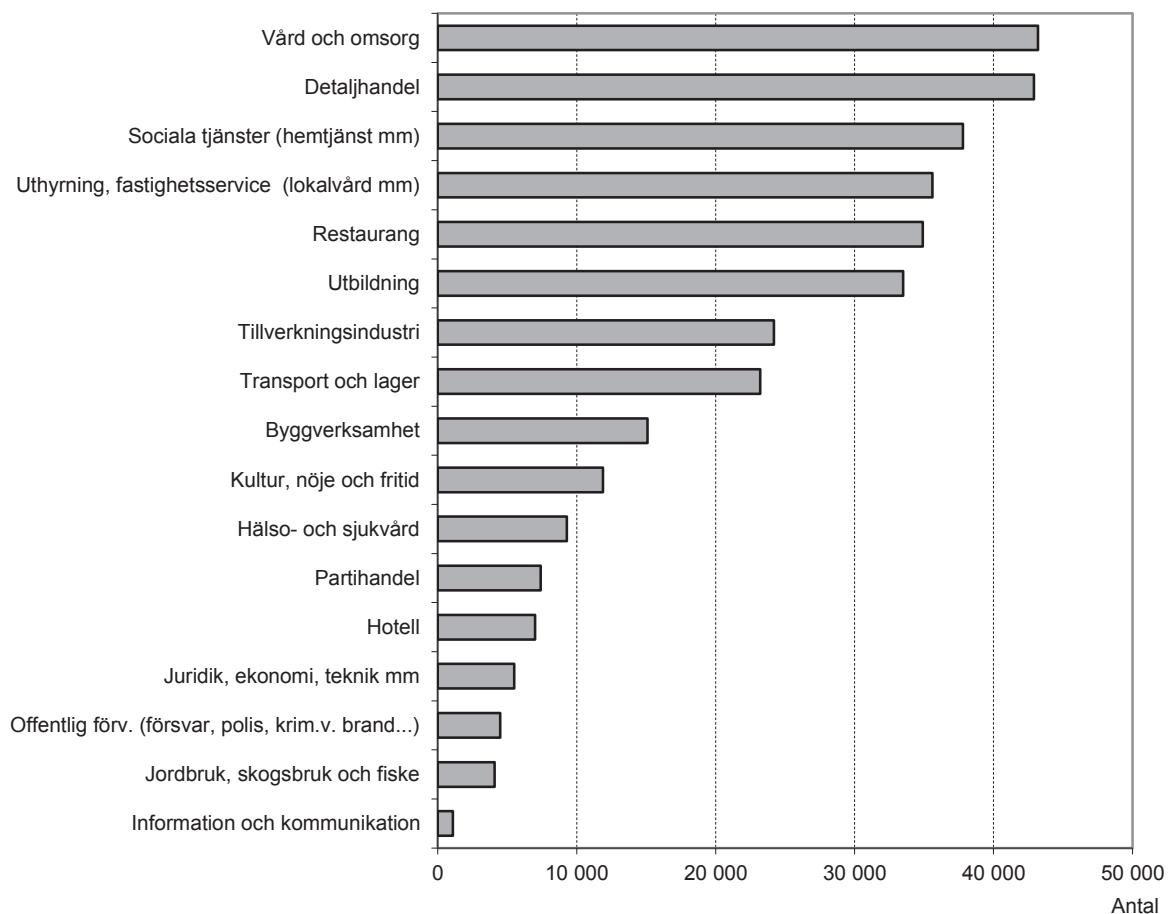
Diagram 2.8 Tidsbegränsat anställda efter sektor år 2020. Procent Tjänstemän

Räknat i *antal* tidsbegränsat anställda blir fördelningen efter sektorer en annan än den procentuella fördelningen enligt ovan. Bland arbetare var det flest antal tidsbegränsat anställda i sektorerna Vård och omsorg samt Detaljhandel med vardera cirka 43 000 tidsbegränsat anställd arbetare.

Närmast därefter kom sektorerna Sociala tjänster (hemtjänst mm), Uthyrning, fastighetsservice (lokalvård mm), Restaurang samt Utbildning med mellan 33 000-38 000 tidsbegränsat anställda arbetare (se diagram 2.9 och tabell 2.3).

Diagram 2.9 Tidsbegränsat anställda efter sektor år 2020. Antal Arbetare

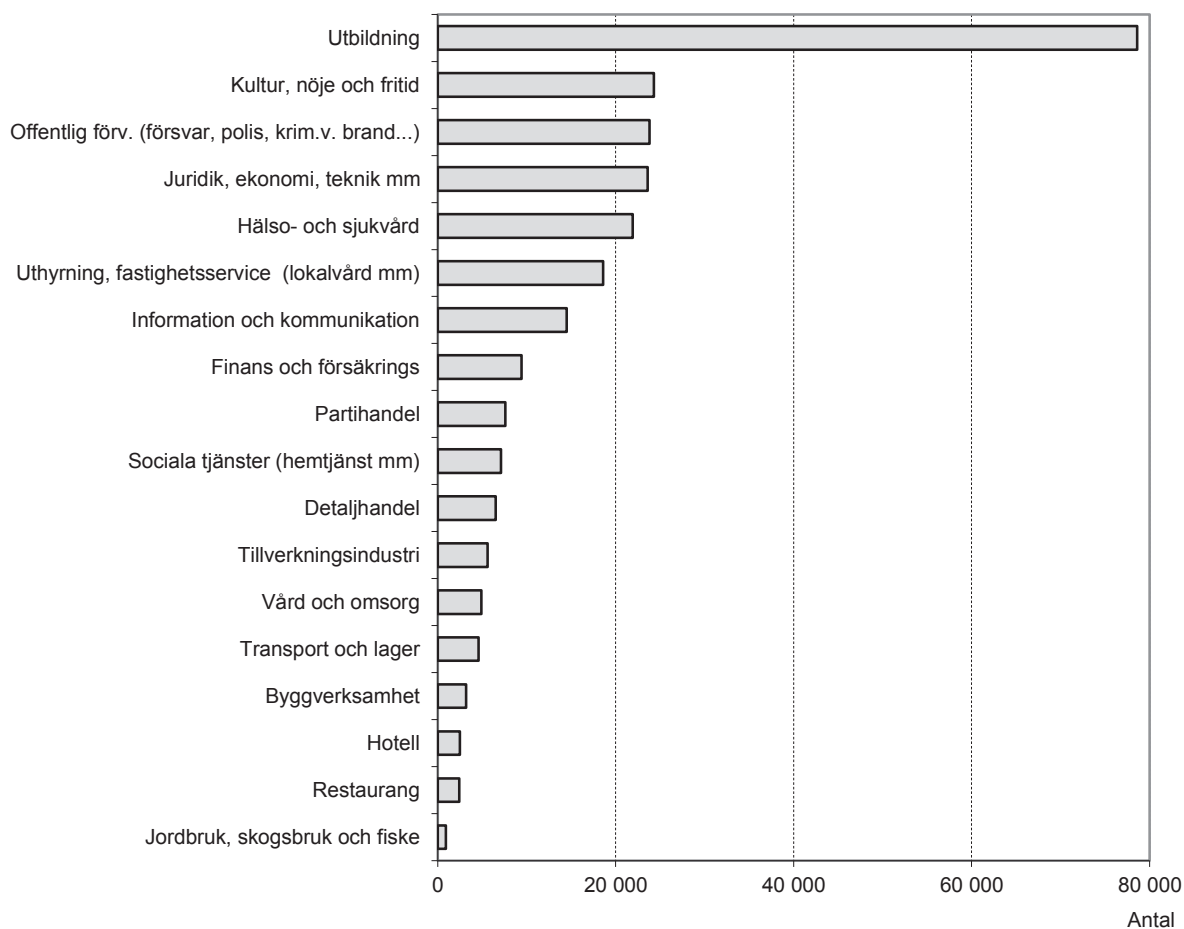

Bland tjänstemän var det en sektor som hade betydligt fler antal tidsbegränsat anställda än övriga sektorer. Det var sektorn Utbildning där knappt 79 000 tjänstemän var tidsbegränsat anställda. Det motsvarade drygt en fjärdedel, 28 procent, av samtliga tidsbegränsat anställda tjänstemän.

Sektorn Utbildning var dock även den största sektorn räknat i totala antalet anställda tjänstemän. Totalt fanns det 452 000 anställda tjänstemän i sektorn Utbildning, vilket förklarar varför sektorn Utbildning bara kommer på 4e plats vad gäller *andel* tidsbegränsat anställda tjänstemän enligt ovan (se diagram 2.10 och tabell 2.3).

I övriga sektorer var antal tidsbegränsat anställda tjänstemän betydligt mindre. I fyra av sektorerna var dock drygt 20 000 tjänstemän tidsbegränsat anställda och det var i sektorerna Kultur, fritid och nöje, Offentlig förvaltning, Juridik, ekonomi och teknik samt Hälso- och sjukvård.

Diagram 2.10 Tidsbegränsat anställda efter sektor år 2020. Antal Tjänstemän

Tabell 2.3 Tidsbegränsat anställda efter klass och sektor år 2020

Näringsgren (sektor)	Tidsbegränsat anställda					
	Arbetare		Tjänstemän		Samtliga anställda	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
A Jordbruk, skogsbruk och fiske	4 100	22	900	12	5 500	20
C Tillverkning	24 200	11	5 600	2	29 700	6
F Byggverksamhet	15 100	9	3 200	4	18 300	7
G Handel	53 400	23	15 200	6	68 600	14
Därav: Partihandel	7 400	16	7 600	5	15 000	8
Detaljhandel	42 900	28	6 500	9	49 400	22
H Transport och lager	23 200	17	4 600	6	27 800	13
I Hotell- och restaurang	41 900	43	4 800	17	46 800	37
Därav: Hotell	7 000	36	2 500	15	9 500	26
Restaurang	34 900	45	2 400	20	37 300	42
J Information och kommunikation	1 100	15	14 500	7	15 600	7
K Finans och försäkrings	0	0	9 400	10	9 400	9
M Juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	5 500	25	23 600	7	29 100	8
N Uthyrning, fastighetservice mm	35 600	36	18 600	18	54 200	27
Därav: Arbetsförmedling, bemanning mm	14 800	54	13 900	28	28 700	37
Fastighetservice (lokalvård mm)	14 700	29	200	2	14 900	23
O Offentlig förvaltn. (försvar, polis, kriminalvård, brandförsvär mm)	4 500	15	23 800	8	28 300	8
P Utbildning	33 500	32	78 600	17	112 100	20
Q Vård, omsorg och sociala tjänster	90 300	27	33 900	9	124 200	17
Därav: Hälso- och sjukvård	9 300	21	21 900	8	31 200	10
Vård och omsorg	43 200	27	4 900	12	48 100	24
Sociala tjänster (hemtjänst mm)	37 800	29	7 100	10	44 900	23
R Kultur, nöje och fritid	11 900	51	24 300	30	36 200	35
Samtliga	335 500	21	281 100	11	637 000	14

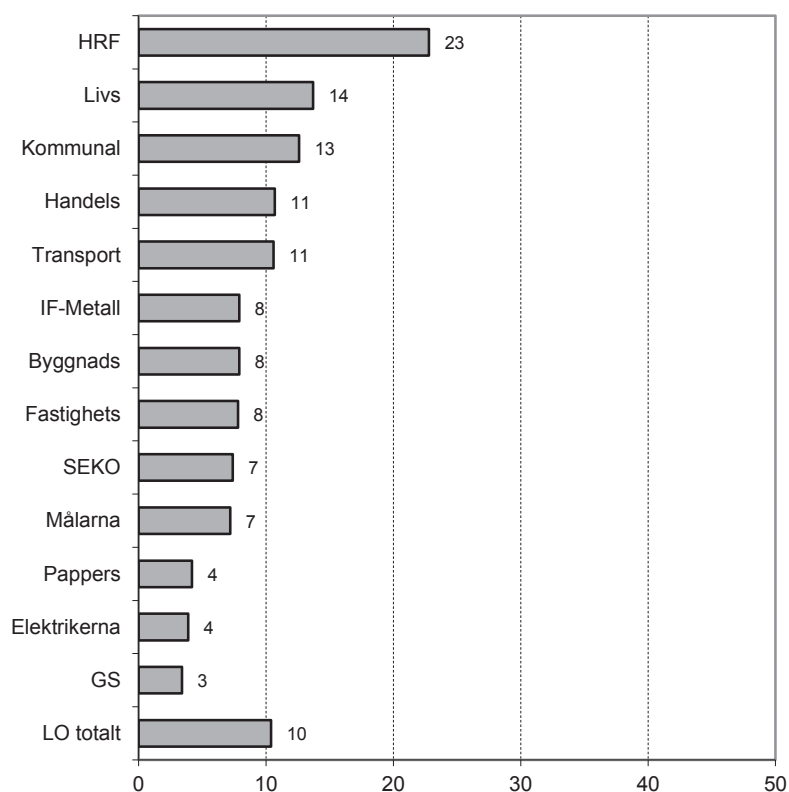
LO-förbunden

Bland de anställda som var medlemmar i något LO-förbund var i genomsnitt tio procent tidsbegränsat anställda och för flertalet LO-förbund låg andelen tidsbegränsat anställda medlemmar relativt nära dessa tio procent år 2020. Ett undantaget var dock Hotell- och restaurangfacket, HRF, som hade en klart högre andel tidsbegränsat anställda bland sina medlemmar, 23 procent.

Närmast efter HRF kom LO-förbunden Livs, Kommunal, Handels och Transport med 11-14 procent tidsbegränsat anställda medlemmar.

Lägst andel tidsbegränsat anställda var det bland medlemmarna i LO-förbunden GS, Elektrikerna och Pappers där 3-4 procent av medlemmarna var tidsbegränsat anställda (se diagram 2.9).

Diagram 2.9 Tidsbegränsat anställda inom LO-förbunden* år 2020

* Musikerförbundet är ej redovisat i diagrammet på grund av för lite antal i urvalet

Facklig tillhörighet

Som framgått ovan så var andelen tidsbegränsat anställda bland LO-medlemmar betydligt lägre än bland arbetare. Bland samtliga LO-medlemmar var 10 procent tidsbegränsat anställda medan 21 procent av samtliga arbetare var tidsbegränsat anställda. Det vill säga drygt dubbelt så hög andel bland samtliga arbetare jämfört med samtliga LO-medlemmar.

LO-medlem

Anställd som är medlem i något LO-förbund.

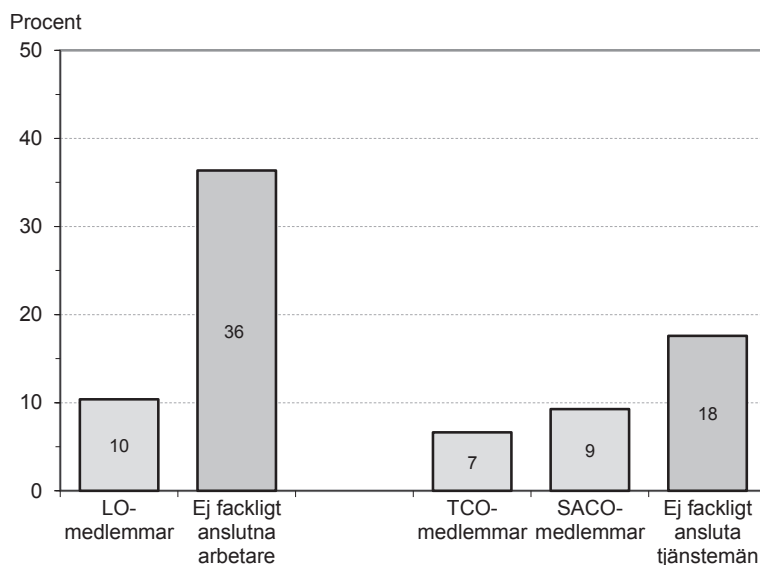
Arbetare

Anställd med yrke som organiseras av något LO-förbund.

Förklaringen till detta är att andelen tidsbegränsat anställda var betydligt högre bland de som *inte* var medlemmar i något fackförbund än bland de som var det. Bland arbetare som ej var fackligt anslutna var 36 procent tidsbegränsat anställda jämfört med tio procent av LO-medlemmarna. Det vill säga mer än tre gånger så hög andel bland de ej fackligt anslutna arbetare.

Även bland tjänstemän var skillnaden stor mellan de som var medlemmar i ett fackförbund och de som inte var det. Bland tjänstemän som ej var fackligt anslutna var 18 procent tidsbegränsat anställda jämfört med sju respektive nio procent bland TCO- respektive SACO-medlemmar (se diagram 2.10 och tabell 2.4).

Diagram 2.10 Anställningsform efter facklig tillhörighet år 2020

Facklig tillhörighet efter ålder

En jämförelse av tidsbegränsat anställda efter facklig tillhörighet och ålder visar att det främst var bland 16–24-åringar som skillnaden i anställningsform var stor mellan fackligt anslutna och ej fackligt anslutna.

Bland de 16-24-åringar med arbetaryrken som ej var fackligt anslutna var 60 procent tidsbegränsat anställda jämfört med 30 procent bland LO-medlemmar i samma ålder.

I antal var skillnaden ännu tydligare då antalet ej fackligt anslutna 16-24-åringar med arbetaryrken och tidsbegränsad anställning var 116 000 personer, vilket var nästan fem gånger fler än de 24 100 LO-medlemmar i ålder 16-24 år som var tidsbegränsat anställda år 2020 (se diagram 2.11-2.12 och tabell 2.4).

Diagram 2.11 Tidsbegränsat anställda efter ålder och facklig tillhörighet år 2020. Procent

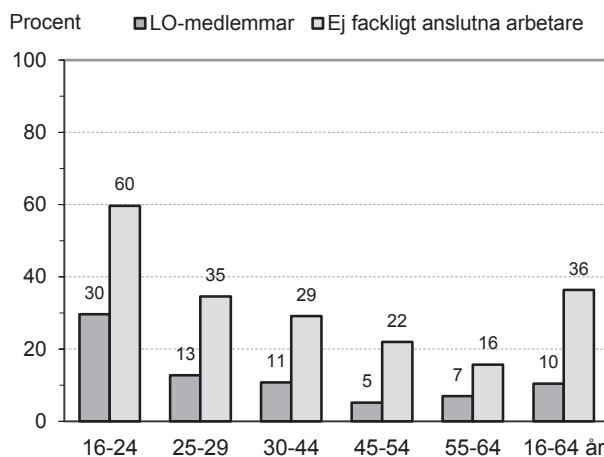
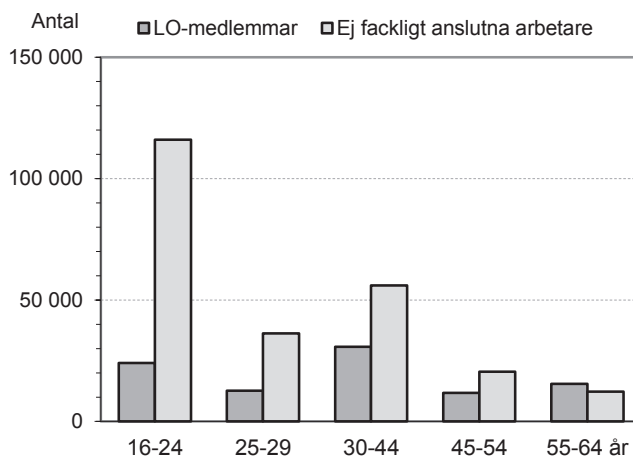

Diagram 2.12 Tidsbegränsat anställda efter ålder och facklig tillhörighet år 2020. Antal

Tabell 2.4 Anställningsform efter klass, kön och facklig anslutning år 2020

	Fast anställda		Tidsbegränsat anställda		Samtliga anställda	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Arbetare						
Kvinnor	508 400	75	172 000	25	680 500	100
Män	729 800	82	163 500	18	893 300	100
Samtliga	1 238 200	79	335 500	21	1 573 700	100
LO-medlemmar						
Kvinnor	355 700	87	51 100	13	406 800	100
Män	460 800	91	43 500	9	504 300	100
Samtliga	816 500	90	94 600	10	911 100	100
Ej fackligt anslutna arbetare						
Kvinnor	152 700	56	120 900	44	273 700	100
Män	269 000	69	120 000	31	389 000	100
Samtliga	421 700	64	240 900	36	662 600	100
Tjänstemän						
Kvinnor	1 256 100	88	163 700	12	1 419 800	100
Män	1 100 500	90	117 500	10	1 218 100	100
Samtliga	2 356 800	89	281 100	11	2 637 900	100
TCO-medlemmar						
Kvinnor	612 200	93	49 200	7	661 400	100
Män	487 000	94	28 900	6	516 000	100
Samtliga	1 099 300	93	78 100	7	1 177 400	100
SACO-medlemmar						
Kvinnor	331 500	90	36 100	10	367 600	100
Män	256 500	91	24 000	9	280 600	100
Samtliga	588 100	91	60 100	9	648 200	100
Ej fackligt anslutna tjänstemän						
Kvinnor	312 400	80	78 400	20	390 800	100
Män	357 000	85	64 600	15	421 500	100
Samtliga	669 400	82	142 900	18	812 300	100
Samtliga anställda						
Kvinnor	1 830 400	84	345 300	16	2 175 700	100
Män	1 937 900	87	291 800	13	2 229 600	100
Samtliga	3 768 300	86	637 000	14	4 405 300	100

Arbetsplatsens storlek

Andelen tidsbegränsat anställda var högre på små arbetsplatser än på stora arbetsplatser och det gällde såväl för arbetare som för tjänstemän

På de minsta arbetsplatserna med 1-5 anställda var i genomsnitt 16 procent av de anställda tidsbegränsat anställda. Därefter minskar andelen tidsbegränsat anställda ju större arbetsplatsen var och på de största arbetsplatserna med minst 500 anställda var nio procent tidsbegränsat anställda (se diagram 2.13 och tabell 2.5).

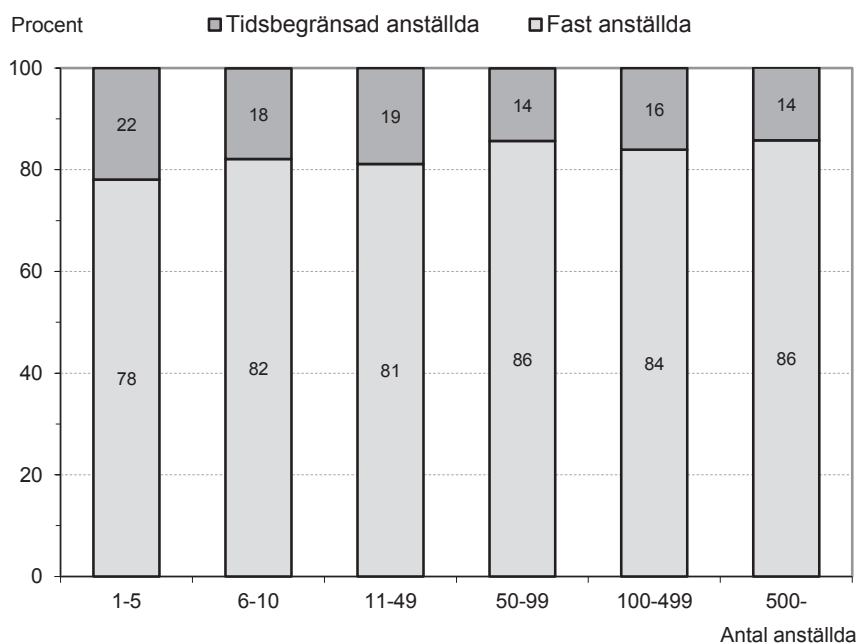
Fördelat på arbetare och tjänstemän var andelen tidsbegränsat anställda högre bland arbetare än bland tjänstemän på alla arbetsplatsstorlekar. Skillnaden var dock störst på de minsta arbetsplatserna.

På arbetsplatser med 1-5 anställda var 22 procent av arbetarna och 11 procent av tjänstemännen tidsbegränsat anställda medan det på arbetsplatser med minst 500 anställda var 14 procent av arbetarna och nio procent av tjänstemännen som var tidsbegränsat anställda (se tabell 2.6).

Tabell 2.5 Tidsbegränsat anställda efter arbetsplatsens storlek år 2020. Procent

Arbetsplatsens storlek	Arbetare	Tjänstemän	Samtliga anställda
1-5 anställda	22	11	16
6-10 anställda	18	10	14
11-49 anställda	19	10	13
50-99 anställda	14	10	11
100-499 anställda	16	8	10
500- anställda	14	9	9
Samtliga	21	11	14

Diagram 2.13 Anställningsform efter arbetsplatsens storlek år 2020
Arbetare

Region

Andelen tidsbegränsat anställda varierar mellan olika regioner. Det bör dock noteras att för de skattningar som här redovisas för de mindre regionerna så är den statistiska osäkerheten relativt stor.

Bland arbetare var dock andelen tidsbegränsat anställda högst i Värmlands, Stockholms och Örebro län där 26 procent av arbetarna var tidsbegränsat anställda. Lägst andel var det i Västernorrlands, Kalmars och Södermanlands län med 15 procent tidsbegränsat anställda arbetare (se diagram 2.14 och tabell 2.6)

Bland tjänstemän var andelen tidsbegränsat anställda högst i Uppsala län, 15 procent, och lägst i Värmlands och Västmanlands län, fem procent.

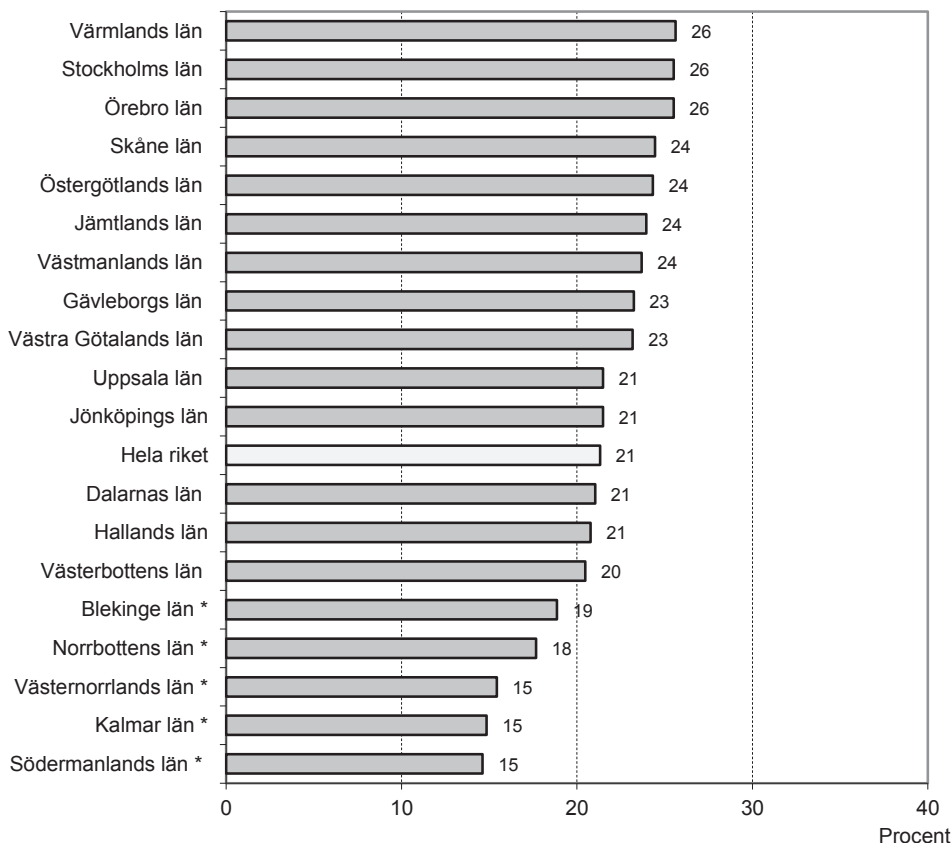
Tabell 2.6 Tidsbegränsat anställda efter klass och region år 2020. Procent

Län	Arbetare	Tjänstemän	Samtliga
01-Stockholms län	26	11	15
03-Uppsala län	21	15	17
04-Södermanlands län	15*	12*	13
05-Östergötlands län	24	12	16
06-Jönköpings län	21	9	15
07-Kronobergs län	10
08-Kalmar län	15*	10*	13
09-Gotland län	14
10-Blekinge län	19*	8*	12
12-Skåne län	24	11	15
13-Hallands län	21	10	14
14-Västra Götalands län	23	8	14
17-Värmlands län	26	5	14
18-Örebro län	26	7	14
19-Västmanlands län	24	5	13
20-Dalarnas län	21	14	17
21-Gävleborgs län	23	8	15
22-Västernorrlands län	15*	6*	10
23-Jämtlands län	24	13	17
24-Västerbottens län	20	12	16
25-Norrbottens län	18*	9*	13
Hela riket	21	11	14

* Statistisk osäkerhet skattning

.. Skattningen för osäker för att redovisa

Diagram 2.14 Tidsbegränsat anställda efter län år 2020. Arbetare

* Statistisk osäkerhet skattning

3

Tidsbegränsade anställningar

Det finns en rad olika former av tidsbegränsade anställningar. I lagen om anställningsskydd, LAS, nämns dock bara fem olika tidsbegränsade anställningsformer - vikariat, provanställning, säsongsanställning, allmän visstidsanställning samt pensionär som fyllt 67 år. Av dessa skiljer sig allmän visstidsanställning från de andra anställningsformerna i den meningen att arbetsgivaren inte behöver ange något specifikt skäl till tidsbegränsningen.

I praktiken finns dock fler tidsbegränsade anställningsformer och dessa regleras i olika kollektivavtal. Flera av dessa är anställningsformer som liknar allmän visstidsanställning i den meningen att arbetsgivaren inte behöver ange något skäl till tidsbegränsningen. Det gäller exempelvis anställningsformerna anställd per timme och anställning vid behov.

Av de tidsbegränsade anställningsformer som redovisas i SCBs arbetskraftsundersökningar (AKU) var de vanligaste anställningsformerna anställda per timme, anställd vid behov, vikariat och provanställning. Av samtliga anställda var fyra procent anställda per timme och två procent vardera för anställda vid behov, vikariat respektive provanställda.

De tidsbegränsade anställningsformerna skiljer sig dock en del mellan arbetare och tjänstemän. Bland arbetare var de vanligaste tidsbegränsade anställningsformerna anställd per timme, sju procent, anställd vid behov, fem procent, samt vikariat och provanställning, tre procent vardera. För tjänstemän var de vanligaste anställningsformerna vikariat, objekt-/projektanställning och anställd per timme, vilka var och en gällde två procent av tjänstemännen.

En summering av de mest osäkra anställningsformerna - vid behov, per timme och allmän visstid, det vill säga de anställningsformer som inte kräver något skäl för tidsbegränsningen, visar att 13 procent av arbetarna och fyra procent av tjänstemännen har någon av dessa tre anställningsformer. Uppdelat efter klass och kön så var det bland arbetare 15 procent av kvinnorna och 11 procent av männen som hade någon av de tre mest osäkra anställningsformerna. Bland tjänstemän gällde det fyra procent av kvinnorna och tre procent av männen.

I antal motsvarade detta totalt 321 000 personer som hade någon av dessa tre osäkra anställningsformer. Av arbetarna gällde det 198 000 arbetare, 103 000 kvinnor och 94 000 män, och av tjänstemännen 115 000 tjänstemän, 70 000 kvinnor och 45 000 män (se diagram 3.1 och 3.2 samt tabell 3.1).

Diagram 3.1 Tidsbegränsat anställda efter klass och anställningsform år 2020
Procent

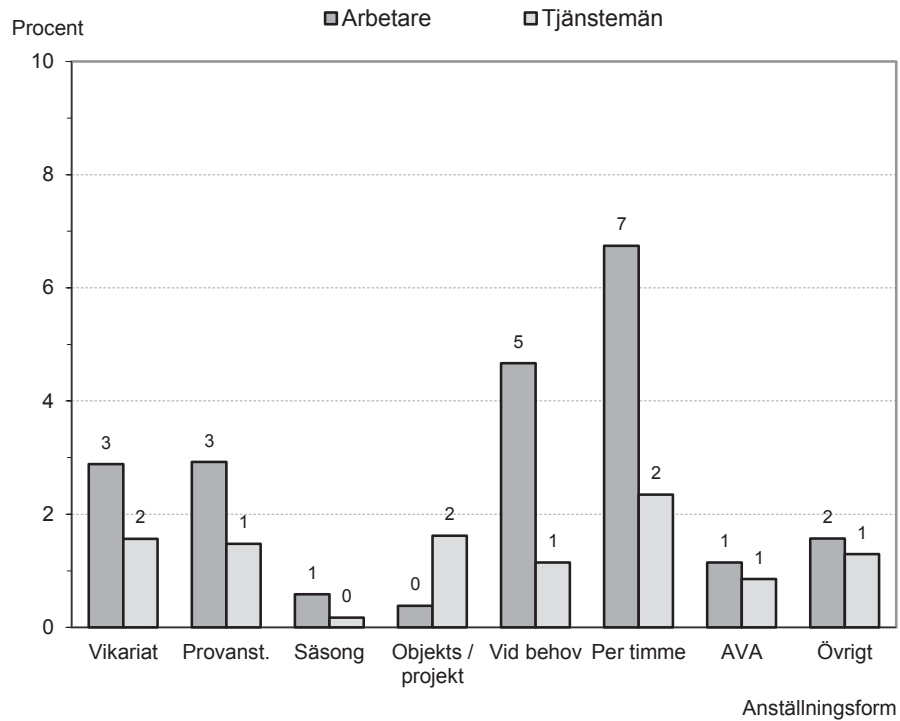
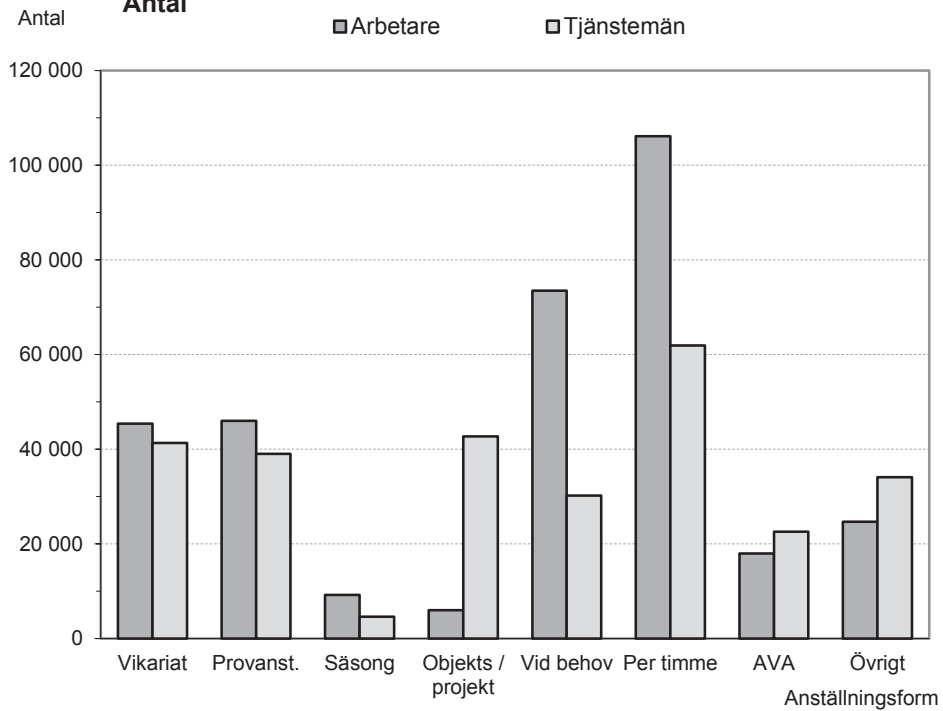

Diagram 3.2 Tidsbegränsat anställda efter klass och anställningsform år 2020
Antal

Tabell 3.1 Anställningsform efter klass* och kön år 2020

	Fast anställda	Tidsbegränsat anställda								
		Vikariat	Prov-anst.	Säsong-anst.	Objekts / projekt-anst.	Vid behov	Per timme	Allmän visstid	Övriga	Samtliga
Antal anställda										
Arbetare										
Kvinnor	508 400	32 400	17 700	3 000	2 700	38 500	55 600	9 200	11 300	172 000
Män	729 800	13 000	28 300	6 200	3 400	35 000	50 500	8 800	13 400	163 500
Samtliga	1 238 200	45 400	46 000	9 200	6 000	73 500	106 100	18 000	24 700	335 500
Tjänstemän										
Kvinnor	1 256 100	27 900	20 400	3 000	21 900	16 900	40 400	12 800	18 800	163 700
Män	1 100 500	13 400	18 600	1 700	20 900	13 400	21 500	9 900	15 300	117 500
Samtliga	2 356 800	41 300	39 000	4 600	42 700	30 200	61 900	22 600	34 100	281 100
Samtliga anställda										
Kvinnor	1 830 400	62 200	38 600	5 900	25 200	56 400	99 500	23 400	30 500	345 300
Män	1 937 900	27 300	49 000	7 900	26 100	49 500	74 000	19 100	30 900	291 800
Samtliga	3 768 300	89 400	87 600	13 800	51 300	105 900	173 400	42 500	61 400	637 000
Procent av samtliga anställda										
Arbetare										
Kvinnor	75	5	3	0	0	6	8	1	2	25
Män	82	1	3	1	0	4	6	1	2	18
Samtliga	79	3	3	1	0	5	7	1	2	21
Tjänstemän										
Kvinnor	88	2	1	0	2	1	3	1	1	12
Män	90	1	2	0	2	1	2	1	1	10
Samtliga	89	2	1	0	2	1	2	1	1	11
Samtliga anställda										
Kvinnor	84	3	2	0	1	3	5	1	1	16
Män	87	1	2	0	1	2	3	1	1	13
Samtliga	86	2	2	0	1	2	4	1	1	14

*Uppgift om klass saknas för 168 000 anställda. Dessa särredovisas ej i tabellen men ingår i Samtliga anställda
Uppgift om anställningsform saknas för 9 100. Dessa ingår inte i tabellen.*

4

Utvecklingen år 1990-2020

De senaste 30 åren har antalet tidsbegränsat anställda ökat från 378 000 personer år 1990 till 637 000 personer år 2020. Det var en ökning på cirka 259 000 personer, eller 69 procent

Räkna i procent av samtliga anställda så har utvecklingen av andelen tidsbegränsat inte varit lika dramatisk som räknat i antal. Åtminstone inte på 2000-talet eftersom i stort sett hela ökningen av andelen tidsbegränsat anställda skedde på 1990-talet då andelen tidsbegränsat anställda ökade från nio procent år 1990 till 15 procent år 1999. Därefter har nivån varit ungefär densamma och mestadels legat omkring 14-15 procent de senaste 20 åren (se diagram 4.1–4.2 samt tabell 4.1).

År 2007 skedde dock en kortvarig ökning av andelen tidsbegränsat anställda upp till knappt 16 procent. Denna ökning inträffade efter ett par år av starkt växande ekonomi och ökande sysselsättning. Hösten år 2008 slog dock den så kallade finanskrisen till och många tidsbegränsat anställda blev arbetslösa och andelen tidsbegränsat anställda minskade raskt till som lägst 13,7 procent år 2009.

År 2010 började anställningarna återigen att öka, såväl tidsbegränsade som fasta anställningar, och därefter har antalet anställda ökat nästan varje år fram till år 2020 (kvartal 1) då totalt 4 405 000 personer var anställda i Sverige. Andelen tidsbegränsat anställda har dock legat relativt stabilt runt 14-15 procent år 2010-2020.

Utvecklingen de senaste tio åren skiljer sig en aning mellan arbetare och tjänstemän då andel tidsbegränsat anställda arbetare ökat sakta men säkert medan den minskat i långsam takt bland tjänstemän. Bland arbetare tycks andelen tidsbegränsat anställda numera ha etablerat sig över 20 procent medan andelen tidsbegränsat anställda tjänstemän långsamt minskar ner mot 10 procent.

Denna långsamma ökning bland arbetare är möjligen ett resultat av den strukturomvandling som pågått på arbetsmarknaden där antalet anställda minskat inom tillverkningsindustrin, där andelen tidsbegränsat anställda varit låg, men ökat inom tjänstesektorn, där andelen tidsbegränsat anställda varit hög.

Det kan även noteras att den fördelning mellan fast och tidsbegränsat anställda som gällt de senaste 20 åren till stor del troligen förklaras av reglerna i Lagen om anställningsskydd (LAS) och då framförallt regeln om att det krävs 24 månader av en femårsperiod för att en allmän visstidsanställning eller ett vikariat ska övergå till en fast anställning.

Diagram 4.1 Tidsbegränsat anställda efter klass år 1990-2020. Procent

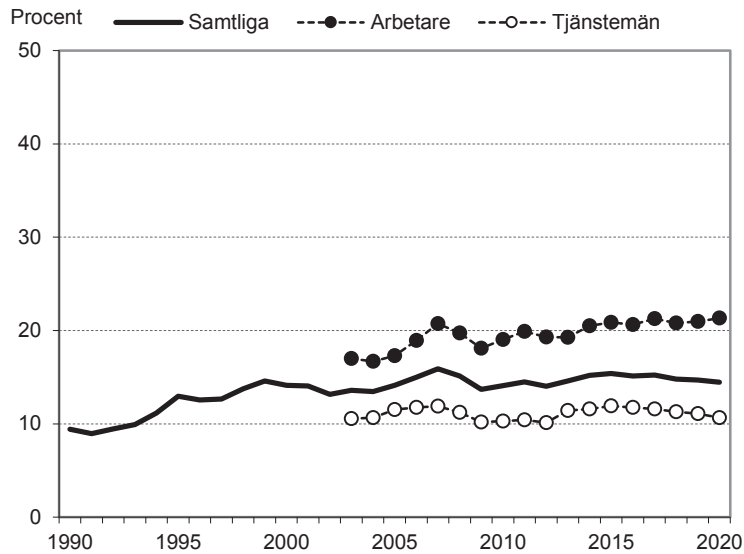
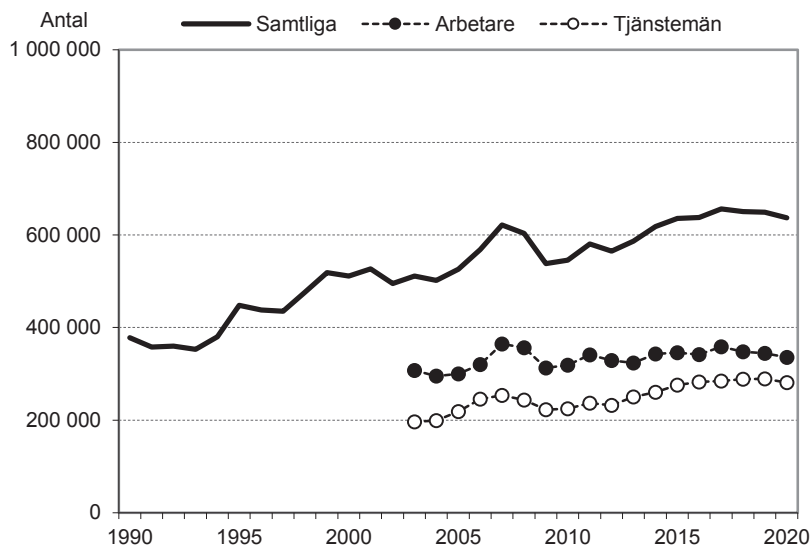

Diagram 4.2 Tidsbegränsat anställda efter klass år 1990-2020. Antal

Tabell 4.1 Anställda efter anställningsform år 1990 - 2020

År	Samtliga anställda Antal	Fast anställda Antal	Tidsbegränsat anställda					
			Samtliga		Arbetare		Tjänstemän	
			Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
1990	4 020 000	3 642 000	378 000	9
1995	3 456 000	3 008 000	448 000	13
2000	3 618 000	3 107 000	511 000	14
2005	3 720 000	3 194 000	526 000	14	300 020	17	218 713	12
2010	3 874 000	3 328 700	545 400	14	318 800	19	224 900	10
2015	4 129 200	3 493 800	635 500	15	346 100	21	275 800	12
2020	4 405 300	3 768 300	637 000	14	335 500	21	281 100	11

.. Uppgift saknas

Tidsbegränsade anställningsformer år 1990-2020

År 1990-2020 har anställningsformerna vid behov eller per timme ökat kraftigt medan anställningsformen vikariat istället har minskat kraftigt.

Anställningsformerna anställd vid behov eller per timme var tillsammans den 3:e vanligaste tidsbegränsade anställningsformen år 1990 då 42 000 personer var anställda vid behov eller per timme. I procent motsvarade detta 11 procent av samtliga tidsbegränsat anställda och en procent av samtliga anställda.

Därefter har anställningsformerna vid behov och per timme ökat kraftigt och år 2020 var de tillsammans den klart vanligaste tidsbegränsade anställningsformen då 279 000 personer var anställda vid behov eller per timme. I procent motsvarade detta 44 procent av samtliga tidsbegränsat anställda och sex procent av samtliga anställda.

Vikariaten har utvecklats i motsatt riktning då antalet anställda på vikariat minskat från 183 000 år 1990 till 89 000 år 2020. I procent av alla tidsbegränsade anställningar motsvarar det 48 procent år 1990 och 14 procent år 2020 och i procent av samtliga anställda fem procent år 1990 och två procent år 2020.

Anställningsformerna provanställning, säsongsanställning och objekts-/projektanställning har varit relativt oförändrade de senaste 30 åren och låg på ungefär samma nivå år 1990 som år 2020.

Anställningsformen allmän visstidsanställning (AVA) infördes i LAS år 2007 och finns särredovisad från och med år 2015 i rapportens dataunderlag. Under dessa år har antalet AVA minskat från 52 000 till 42 000 personer år 2015-2020 (se diagram 4.3 och 4.4).

Diagram 4.3 Tidsbegränsat anställda år 1990-2020. Antal

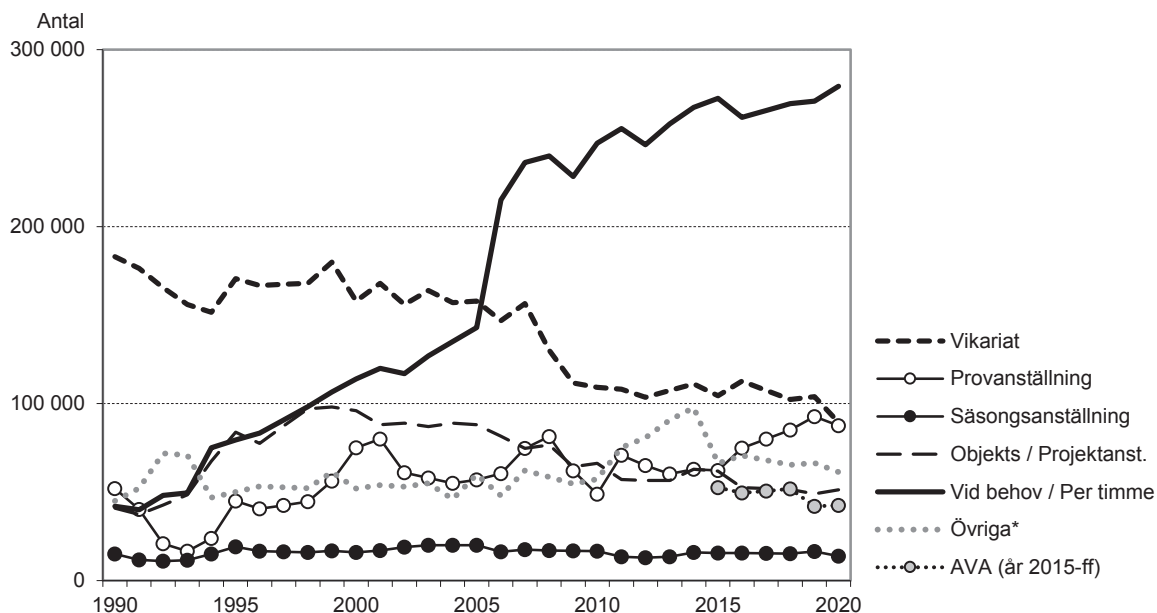
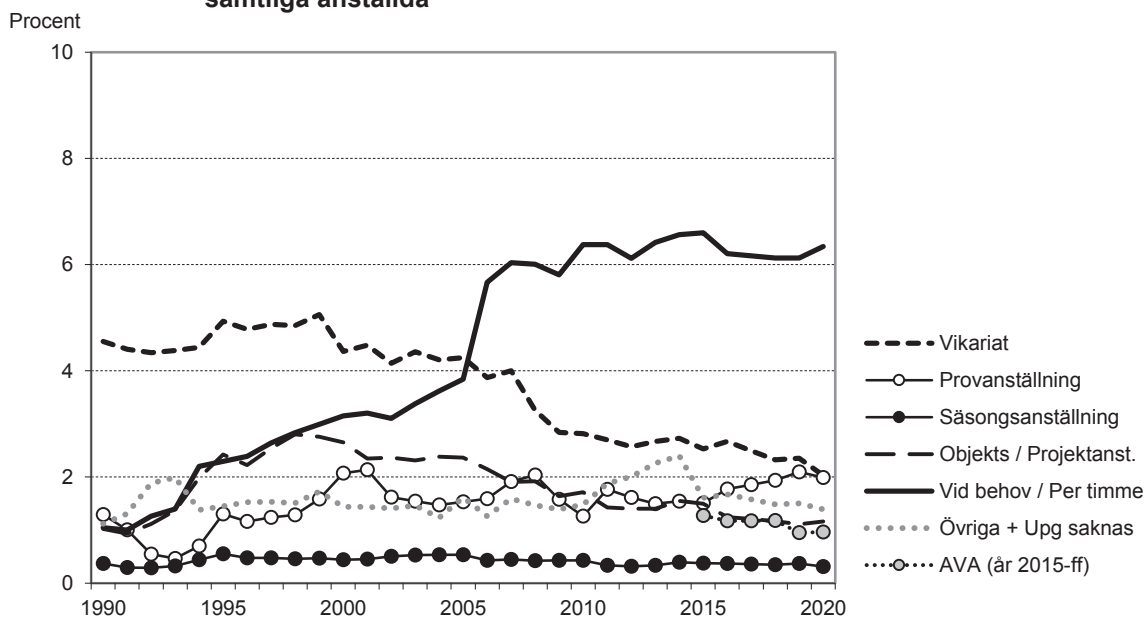

Diagram 4.4 Tidsbegränsat anställda år 1990-2020. Procent av samtliga anställda

LO-förbunden 1990-2020

I samband med arbetsmarknadskrisen i början av 1990-talet steg andelen tidsbegränsat anställda medlemmar kraftigt inom nästan alla LO-förbund år 1990-1995. Därefter har andelen tidsbegränsat anställda succesivt minskat inom flertalet LO-förbund och år 2020 var andelen tidsbegränsat anställda nästan nere på samma nivåer som gällde år 1990. Det gällde bland annat för LO-förbunden Byggnads, Fastighets, Kommunal och SEKO.

Inom några LO-förbund har andelen tidsbegränsat anställda däremot inte minskat nämnvärt efter år 1995. Det gäller framförallt Hotell- och restaurangfacket där andelen tidsbegränsat anställda medlemmar varit över 20 procent hela perioden efter år 1995 och därmed klart högre än de 12 procent som gällde år 1990.

Även bland IF Metalls medlemmar har andelen tidsbegränsat anställd legat på ungefär samma nivå år 1995-2020, det vill säga mellan 8-9 procent, vilket visserligen är en relativt låg nivå men ändå högre än de tre respektive fem procent som gällde år 1990 för dåvarande Metall respektive Industrifacket (se tabell 4.2).

Tabell 4.2 Tidsbegränsat anställda efter LO-förbund år 1990-2020. Procent

LO-förbund	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Byggnads	6	23	16	13	9	8	8
Elektrikerna	2	11	3	3	5	4	4
Fastighets	7	12	13	8	6	10	8
GS	9	3
Grafiska	2	9	8	8	8
Skogs- och Träfacket	12	11	5
Handels	7	12	17	14	10	13	11
Hotell- och Restaurang	12	28	31	30	24	23	23
Kommunal	13	16	16	14	11	14	13
Livs	6	11	14	9	7	9	14
Musikerförbundet
Målareförbundet	8	5	5	7
Pappers	5	6	6	6	4	3	4
SEKO	5	7	10	11	8	8	7
Transport	9	15	15	12	10	12	11
IF Metall	9	8	8
Metall	3	9	9	9
Industrifacket	5	9	10	11
Samtliga LO-medlemmar	8	13	14	12	10	11	11
.. Uppgift saknas eller för osäker för att redovisa							

5

Bemanningsföretag

På 1990-talet uppstod en ny form av anställning på den svenska arbetsmarknaden då de så kallade bemanningsföretagen etablerade sig. Det skedde först i blygsam skala med några enstaka tusental anställda för att sen expandera till drygt 40 000 årsanställda år 2000. Därefter minskade antalet några år men efter år 2003 har antalet bemanningsanställda ökat de flesta år med några enstaka undantag, främst under finanskrisen år 2008, och år 2019 hade antalet anställda inom bemanningsföretagen ökat till 93 000 helårsanställda (se diagram 5.1).

Som andel av hela arbetsmarknaden motsvarar dessa 93 000 helårsanställda cirka två procent av samtliga anställda i Sverige.

Cirka 40 procent av de helårsanställda uppskattas gälla arbetare och resterande 60 procent tjänstemän. Av de 93 000 helårsanställda år 2019 skulle därmed cirka 37 000 gälla arbetare och cirka 56 000 tjänstemän.

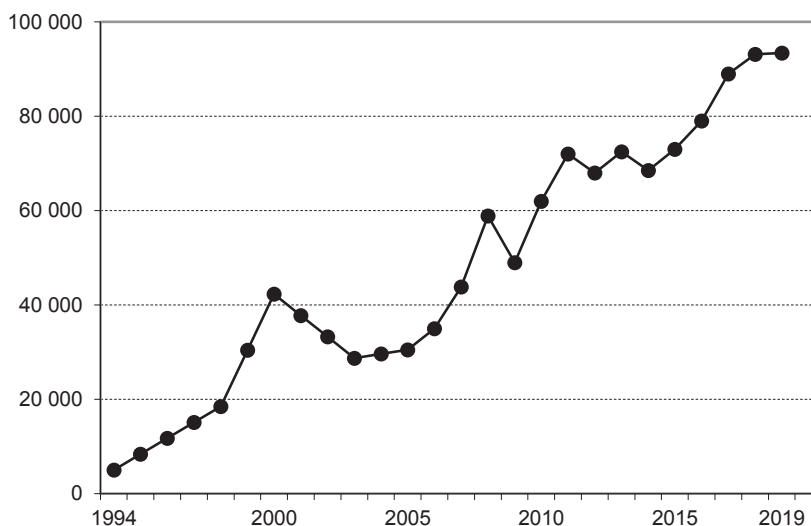
Enligt gällande kollektivavtal för bemanningsföretagen så ska de anställda vara fast anställda i bemanningsföretagen. Det kan därmed antas att bemanningsföretagen bidrar till att minska antalet tidsbegränsat anställda i den mån inhyring av personal via ett bemanningsföretag används som ett alternativ till tidsbegränsade anställningar.

Fast anställd av bemanningsföretaget

De flesta som är anställda i ett bemanningsföretag är fast-/tillsvidareanställda. De anställda är visserligen uthyrda till olika företag i korta perioder men de har sin anställning hos bemanningsföretaget och den anställningen ska vara en fast-/tillsvidareanställning enligt gällande kollektivavtal.

Diagram 5.1 Anställda i bemanningsföretag (årsanställda) år 1994-2019

Antal Källa: Kompetensföretagen, Almega och HUI

Bilaga 1. Metod, begrepp och dataunderlag

Rapporten syftar till att beskriva vilka anställningsformer som gäller för olika grupper av anställda på den svenska arbetsmarknaden år 1990-2020.

Anställningsformer

Det finns två typer av anställningsformer - fast/tillsvidareanställning och tidsbegränsad anställning. Dessa regleras i lagen om anställningsskydd (LAS). Huvudprincipen i lagen är att anställningsavtal gäller tillsvidare vilket i praktiken innebär att en anställning ska gälla tillsvidare om inte annat formellt avtalats.

Fast/tillsvidareanställning

Fast/tillsvidareanställning benämns i denna rapport som fast anställning, även om den formella beteckningen är tillsvidareanställning. En tillsvidareanställning upphör inte automatiskt vid någon viss tidpunkt utan den måste sägas upp av antingen den anställde eller arbetsgivaren.

Tidsbegränsade anställningar

Tidsbegränsade anställningar förekommer i flera olika former. De måste dock vara tillåtna enligt LAS eller gällande kollektivavtal. Gemensamt för alla tidsbegränsade anställningar är att de är avtalade att gälla till och med en viss tidpunkt.

Tillåtna tidsbegränsade anställningar enligt LAS från och med 1 juli 2007:

- allmän visstidsanställning
- vikariat
- säsongsanställning
- provanställning
- pensionär som fyllt 67 år

Utöver dessa förekommer några former av tidsbegränsade anställningar som regleras i kollektivavtal. Det gäller bland annat anställning vid behov, anställning per timma och objekt/projektanställning.

Allmän visstidsanställning infördes i LAS 1 juli 2007. För en allmän visstidsanställning behöver arbetsgivaren inte ange något skäl till tidsbegränsningen. Om en anställd varit i allmän visstidsanställning i sammanlagt två år under en femårsperiod hos samma arbetsgivare övergår dock anställningen automatiskt till tillsvidareanställning.

Vikariat får användas som ersättning för en ordinarie anställd som är frånvarande från arbetet på grund av studier, sjukdom, barnledighet eller liknande.

Säsongsanställning får användas när det föranleds av arbetets särskilda beskaffenhet, till exempel trädgårdsskötsel och asfaltläggning sommartid.

Provanställning får förekomma under en provotid av högst sex månader. Provanställningen övergår i tillsvidareanställning efter provotidens slut om inte arbetsgivaren eller arbetstagaren dessförinnan gett besked om att anställningen inte skall fortsätta.

Avställning vid behov innebär att en arbetsgivare anställer en person för att utföra ett visst arbete för viss tid, exempelvis en dag eller helg, vid akuta personalbehov.

Anställning per timma liknar anställning vid behov med den skillnaden att vid anställning per timme följer den anställde ofta någon form av arbetstidsschema.

Dataunderlag

Rapporten bygger på data från Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU). I dessa tillfrågas alla anställda om bland annat anställningsform, arbetstid och facklig anslutning. LO har beställt tilläggstabeller gällande bland annat anställningsform sedan år 1990.

Mätperiod och urval

Mätperioden är 1a kvartalet respektive år. Urvalsstorleken har varierat över tiden men har mestadels legat runt 60 000 personer per kvartal.

Rapporten beställs från LO-distribution:
lo@strombergdistribution.se
Telefax: 026-24 90 26

December 2020
ISBN 978-91-566-3491-8
www.lo.se

OMSLAGSFOTO: Lars Forsstedt